

Nr 268.

Godkänd av första kammaren den 4 juni 1918.

Godkänd av andra kammaren den 4 juni 1918.

Riksdagens skrivelse till Konungen angående undersökning om eftergivande i särskilda fall av kravet på avlagd studentexamen såsom villkor för tillträde till vissa studier och levnadsbanor.

(Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 22.)

(Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.)

Till Konungen.

Inom riksdagen har gjorts framställning i syfte bland annat att studentexamen måtte omläggas i viss riktning samt att tillträde i vissa fall måtte medgivas till högre bildningsanstalter och praktiska banor utan avlagd sådan examen.

Över ifrågavarande motion hava yttranden i den ordning, 46 § riksdagsordningen föreskriver, avgivits av universitetskanslären samt läroverksöverstyrelsen.

Genom ifrågavarande motion har uppmärksamheten fästs på studentexamens behövlighet såsom villkor för tillträde till vissa studier och levnadsbanor, varvid man särskilt har att taga i övervägande samma examens behövlighet för inträde vid universiteten.

Uppenbarligen har studentexamen på grund av tidsförhållandenas förändring och läroverkens successiva förvandling till grundläggande undervisningsanstalter för aspiranter till de mest olikartade levnadsbanor kommit i en allt mer ohållbar ställning med hänsyn till de garantier den varit avsedd att lämna för »dens mogenhet, som en fullständig elementarutbildning avser att bibringa», som det hette i de tidigare betygen för den då så kallade maturitetsexamen. Särkilt genom följderna av den i samband med senaste lärverksreformen införda bortvalsrätten, som i stället för koncentration och

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 14 saml. 89 häft. (Nr 268—269.)

fördjupning åstadkommit en betänklig förflackning, har studentexamen blivit en osäker grundval för universitetsstudier, och klagomål i sådant hänseende har jämväl försports från universiteten, vilka på egen hand sökt råda bot mot bristfälligheterna genom att för rätt till deltagande och prövning i vissa lärogrenar kräva en på visst sätt kvalificerad studentexamen eller särskild fyllnadsprövning. Men även de praktiska yrkenas män rikta anmärkningar mot studentexamen, vilken de finna allt för teoretisk, och jämväl från målsmän och elever framställas anmärkningar mot nuvarande undervisningsplan såsom ej tillräckligt tillgodoseende behovet av utbildning för skilda levnadsbanor.

Förefinnas sålunda brister i den nuvarande studentexamen såsom grundval för fortsatt utbildning och särskilt ifråga om kompetensen för studier vid universiteten, torde dessa brister böra undanröjas genom reformering av densamma.

Vägen till sådan reformering synes böra gå genom en differentiering, som med behörigt avseende fäst vid läroverkens uppgift att meddela ett visst mått av allmänbildning och utan sänkande av studentexamens kvalitet, klyver undervisningsväsendet på det högre stadiet i flera linjer än hittills, på samma gång som antalet ämnen på varje linje förminskas. Utbildningen i varje linjes ämnesgrupp kan då bliva gedignare än det nuvarande ytliga mångläseriet tillåter. Såsom av vad i ärendet förekommit framgår äro nu påpekade missförhållanden redan föremål för uppmärksamhet, och utredning pågår såväl om studentexamens omläggning i allmänhet genom gymnasiets uppdelning i flera linjer som ock i fråga om kvalificerad studentexamen såsom vilkor för behörighet att avlägga examen inom vissa fakulteter vid universiteten.

Även om således icke, med föranledande av befintliga bristfälligheter beträffande studentexamen, behov förefinnes för öppnande jämte densamma jämväl av annan väg för tillräde till universiteten, synes dock riksdagen sistnämnda förslag ur andra synpunkter förtjäna att komma under prövning. Med de betydande luckor, den praktiserade bortvalsrätten medför i lärjungarnas allmänna underbyggnad, finnes det nämligen givetvis ingen som helst garanti för att de vid studiernas fortsättning vid universitetet hava de förutsättningar, som krävas för den särskilda ämnesgrupp, de ägna sig åt. För universitetet är det framför allt av betydelse, att de som ägna sitt studium åt en viss ämnesgrupp också besitta de för detta studium nödiga förkunskaperna, om också innehavet av dessa förkunskaper formellt icke bekräffats genom avlagd studentexamen. Det får vidare ej heller förglömmas, att möjligheten att avlägga studentexamen ingalunda finnes för alla dem, som genom målmedvetna självstudier inom vissa för deras anlag och

intressen lämpade ämnen vidgat sina kunskaper inom dessa ämnen långt utöver de för studentexamen gällande genomsnittsfordringarna, och i varje fall kan fordran på dylik examens avläggande såsom ovillkorlig förutsättning för tillträde till universiteten föranleda annars ej erforderliga kostnader och tidsutdräkt. Eftergivandet av fordran på studentexamens avläggande får dock enligt riksdagens mening ingalunda medföra en nedsättning av de eljest erforderliga kompetensvillkoren, utan bör ekvivaleras genom fördjupade insikter i de ämnen, som stå det fack, varåt vederbörande ämnar ägna sig, närmare. För att erhålla nödig garanti i angivna hänseende synes bestämmanderätten rörande inträdeskompetensen för personer, som ej avlagt studentexamen, lämpligen kunna överlämnas till universiteten själva, och tillträdet till universitetsstudierna göras beroende av genom prövning därstädes ådagalagd kvalifikation för sådana studiers bedrivande. För vinnande av största möjliga enhetlighet vid avgörande av frågor om rätt till inträde vid universiteten utan avlagd svensk studentexamen, synes jämväl böra tagas i övervägande, huruvida icke även frågor rörande dispens från sådan examen på grund av avlagd motsvarande examen i annat land eller andra jämförbara prov borde överlämnas åt universitetsmyndigheterna.

I detta sammanhang vill riksdagen omnämna, att erfarenheterna från Tyskland, där på sätt nu är i fråga möjlighet öppnats för tillträde till universiteten utan föregående studentexamen, synas hava visat sig gynsamma.

Den nu behandlade frågan torde enligt riksdagens mening lämpligen kunna upptagas till undersökning i sammanhang med ovan omförmälda redan pågående utredningar i ämnet, därvid jämväl spørsmålet om studentexamen såsom villkor för inträde på praktiska banor, såsom nära sammanhängande med frågan om gymnasieundervisningens omorganisation i syfte att bättre tillgodose kravet på utbildning för skilda levnadsbanor, torde böra vinna nödigt beaktande.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa undersökning, i vilka särskilda fall och under vilka betingelser kravet på avlagd studentexamen såsom villkor för tillträde till vissa studier och levnadsbanor må kunna eftergivnas.

Stockholm den 4 juni 1918.

Med undersåtlig vördnad.
